

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	4	2	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 5th Semester
(1129)**

ECONOMICS

Paper–Economics of Development (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]**[Maximum Marks : 90**

Note :- (1) Attempt **five** questions in all. Question No. **I** is compulsory. Attempt **one** question each from Units I, II, III and IV.

(2) For private candidates, who have not been assessed earlier for internal assessment, the marks secured by them in theory paper will proportionately be increased to maximum marks of the paper in lieu of internal assessment.

I. Attempt any **nine of the following :**

- (i) Economic Development
- (ii) Capital–Output ratio
- (iii) Self reliance
- (iv) Progressive State
- (v) Actual rate of growth
- (vi) Social dualism
- (vii) External economies
- (viii) Stimulants
- (ix) Unbalanced growth
- (x) Financial planning
- (xi) Price mechanism
- (xii) Capital intensive technique.

9×2=18

UNIT-I

- II. What is underdeveloped economy ? Describe in detail its main features. 18
- III. Critically explain the Nurke's thesis of disguised unemployment. 18

UNIT-II

- IV. Explain Harrod-Domar model of growth. 18
- V. What is the difference between social and technical dualism ? Critically evaluate the theory of social dualism. 18

UNIT-III

- VI. Explain various stages of economic development as given by Rostow. 18
- VII. Explain Leibenstein's critical minimum effort thesis. 18

UNIT-IV

- VIII. Explain economic planning. What are the objectives of economic planning ? 18
- IX. What is export promotion ? Give its advantages and disadvantages. 18

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :- (1) सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या I अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिटें I, II, III और IV में से एक प्रश्न करें।
- (2) निजी उम्मीदवारों के लिए, जिनका आंतरिक मूल्यांकन के लिए पहले मूल्यांकन नहीं किया गया है, उनके द्वारा प्राप्त अंक आनुपातिक रूप से आंतरिक मूल्यांकन के बदले में पेपर के अधिकतम अंक तक बढ़ा दिए जाएंगे।
- I. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ प्रश्नों का प्रयास करें :
- (i) आर्थिक विकास
 - (ii) पूंजी-उत्पादन अनुपात
 - (iii) आत्मनिर्भरता
 - (iv) प्रगतिशील अर्थव्यवस्था
 - (v) विकास की वास्तविक दर
 - (vi) सामाजिक द्वैतवाद

- (vii) बाहरी अर्थव्यवस्थाएं
- (viii) उत्तेजक
- (ix) असंतुलित वृद्धि
- (x) वित्तीय नियोजन
- (xi) मूल्य तंत्र
- (xii) पूंजी गहन तकनीक।

9×2=18

यूनिट-I

- II. अल्पविकसित अर्थव्यवस्था क्या है ? इसकी मुख्य विशेषताओं के बारे में विस्तार से बताएं। 18
- III. छुपी हुई बेरोजगारी के बारे में नर्कसे के थीसिस को स्पष्ट करें। 18

यूनिट-II

- IV. हैरोड-डोमर के विकास मॉडल की व्याख्या कीजिए। 18
- V. सामाजिक और तकनीकी द्वैतवाद में क्या अंतर है ? सामाजिक द्वैतवाद के सिद्धांत का आलोचनात्मक मूल्यांकन करें। 18

यूनिट-III

- VI. रोस्टो द्वारा दिए गए आर्थिक विकास के विभिन्न चरणों की व्याख्या करें। 18
- VII. लीबेनस्टीन की महत्वपूर्ण न्यूनतम प्रयास थीसिस को समझाइए। 18

यूनिट-IV

- VIII. आर्थिक नियोजन के बारे में बताएं। आर्थिक नियोजन के उद्देश्य क्या हैं ? 18
- IX. निर्यात प्रोत्साहन क्या है ? इसमें फायदे और नुकसान बताएं। 18

(पंजाबी अनुवाद)

- नोट :-** (1) सारिआं ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
- (2) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੇਪਰ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
- I. ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
- (i) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ
 - (ii) ਪੂੰਜੀ-ਉਤਪਾਦਨ ਅਨੁਪਾਤ

- (iii) ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ
- (iv) ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ ਰਾਜ
- (v) ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਸਲ ਦਰ
- (vi) ਸਮਾਜਿਕ ਦੋਹਰਾਵਾਦ
- (vii) ਬਾਹਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾ
- (viii) ਉਤੋਜਕ
- (ix) ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ
- (x) ਵਿੱਤੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ
- (xi) ਕੀਮਤ ਯੰਤਰ
- (xii) ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਤਕਨੀਕ।

9×2=18

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਅਲਪਵਿਕਸਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 18
- III. ਨਰਕਸੇ ਦੇ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹੈਰੋਡ ਡੋਮਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
- V. ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਦਵੈਤਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? ਸਮਾਜਿਕ ਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਰੋਸਟੋ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
- VII. ਲਾਈਬੈਂਸਟੀਨ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ? 18
- IX. ਨਿਰਯਾਤ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸੋ। 18